

УДК 339.13.05:633.1"364"(477)(045)

Леся Миколаївна ПОБОЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, Національний авіаційний університет,

Україна, e-mail: lesya.pobochenko50@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3094-6417>

Віталій Анатолійович КИСІЛЬ

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,

Національний авіаційний університет, Україна,

e-mail: 2104788@stud.nau.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-005-8818-7360>

**СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА СВІТОВОГО РИНКУ ЗЕРНА
У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Побоченко, Л. М., Кисіль, В. А. Структура та динаміка світового ринку зерна у контексті війни в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2024. № 1-2 (88-89). С. 181–190.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій розвитку світового ринку зерна у контексті війни в Україні. Доведено, що російська агресія проти України збільшила ризики для продовольчої безпеки у світі та спричинила збої у виробництві сільськогосподарської продукції, ланцюгах постачання та торгівлі, що призвело до безпрецедентного зростання світових цін на продовольство. Авторами проаналізовано структуру та динаміку світового ринку зерна в період 2019/2023 МР та розглянуто прогноз на 2023/2024 МР. Досліджено тенденції розвитку світового ринку зернових щодо обсягу виробництва, пропозиції, споживання, світової торгівлі та кінцевих запасів зернових (пшениці, фуражних зернових культур та рису). Підкреслено, що в умовах війни в Україні, країна продовжує бути одним із провідних виробників та експортерів зернових у світі. Визначено, що з початку російської агресії, світ став відчувати недостатність українського зерна, і хоча експорт зернових може скоротитись, прогнозні дані Організації з питань продовольства і сільського господарства ООН (ФАО) свідчать про збільшення виробництва, експорту та запасів зернових у світі. Оцінено динаміку та структуру світового виробництва, пропозиції, споживання, світової торгівлі та запасів зернових культур в даний період та їх прогноз. У статті звернено увагу на те, що за оцінками Організації з питань продовольства і сільського господарства ООН (ФАО) обсяг виробництва зернових у світі в 2023 році досягне рекордного рівня. Авторами визначено основні фактори, що мають негативний вплив на зерновий ринок України. За результатами досліджень запропоновано шляхи вирішення проблем на зерновому ринку України та окреслено основні напрями його розвитку. Сформульовано рекомендації щодо збільшення виробництва та експорту зернових культур у світі в умовах війни в Україні.

Ключові слова: світовий ринок зерна; світова торгівля; продовольча безпека; ФАО; країни-виробники; індекс цін; експортний потенціал; світові експортери.

Lesya POBOCHENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Head of International Economic Relations and Business Department, National Aviation University, Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3094-6417>

Vitalii KYSIL

Postgraduate Student of International Economic Relations and Business Department,
National Aviation University, Ukraine, e-mail: 2104788@stud.nau.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0009-005-8818-7360>

THE STRUCTURE AND DYNAMICS OF THE WORLD GRAIN MARKET IN THE CONTEXT OF THE WAR IN UKRAINE

Pobochenko, L., & Kysil, V. (2024). The structure and dynamics of the world grain market in the context of the war in Ukraine [Struktura ta dynamika svitovoho rynku zerna u konteksti viiny v Ukraini], *Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen'* (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 1-2 (88-89), pp. 181–190.

Abstract. The article is devoted to the study of modern trends of the world grain market development in the context of the war in Ukraine. It is proved that russian aggression against Ukraine has increased risks to global food security and caused disruptions in agricultural production, supply chains and trade, which led to an unprecedented increase in global food prices. The authors analyzed the structure and dynamics of the world grain market in the period of 2019/2023 MY and considered the forecast for 2023/2024 MY. Trends of the world grain market development regarding the volume of production, supply, consumption, world trade, and final stocks of grains (wheat, fodder crops, and rice) are studied. It is emphasized that in the conditions of the war in Ukraine, the country continues to be one of the leading producers and exporters of grain in the world. It was determined that since the beginning of russian aggression, the world began to feel the insufficiency of Ukrainian grain, and although the export of grain may decrease, the forecast data of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) indicate an increase in the production, export and stocks of grain in the world. The dynamics and structure of world production, supply, consumption, world trade and stocks of grain crops in the current period and their forecast are evaluated. The article draws attention to the fact that, according to estimates by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), the volume of grain production in the world will reach a record level in 2023. The authors determined the main factors that have a negative impact on the grain market of Ukraine. According to the research results, the ways of solving problems in the grain market of Ukraine are proposed and the main directions of its development are outlined. Recommendations for increasing the production and export of grain crops in the world in the conditions of the war in Ukraine are formulated.

Keywords: world grain market; world trade; food safety; FAO; producing countries; price index; export potential; world exporters.

JEL classification: Q170; Q110; F170

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.1-2\(88-89\).2024.181-190](https://doi.org/10.33987/vsed.1-2(88-89).2024.181-190)

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах світовий ринок зерна є одним із найважливіших складових глобальної економіки. З кожним роком відбувається зростання ролі країн-виробників та експортерів зерна, а серед них особливе місце посідає й Україна. Сприятливі кліматичні умови, родючі ґрунти та великі площі сільськогосподарських угідь роблять Україну одним із основних гравців на світовому ринку та провідним світовим експортером зернових культур.

Світовий ринок зерна перебуває в дещо вичікувальній позиції як з боку експортерів, так і імпортерів, що спричинено непростим економічним становищем певних країн, геополітичними конфліктами у світі, перспективами врожаїв

основних культур у 2024 році та величезними запасами зерна у всіх провідних гравців. З 2019 року світовий АПК розвивається в складних умовах: COVID-19, світова економічна криза, війна росії в Україні, воєнний конфлікт між Ізраїлем і Палестиною, загальне загострення геополітичної ситуації [1].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблема дослідження світового ринку зерна розглянута у низці праць вітчизняних та зарубіжних авторів. Наприклад, Р. Мірошник та І. Баглай [2] проаналізували проблеми розвитку ринку зернових культур в Україні та запропонували шляхи їх вирішення. Л. М. Побоченко, А. А. Прокоп'єва та Н. О. Татаренко [3] розглядали сучасні тренди розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. О. Хорошун [4, с. 156–166] досліджував динаміку та тренди розвитку глобального ринку зернових. І. Савенко, І. Седікова та Д. Седіков [5] оцінювали вплив російсько-українського конфлікту на зерновий ринок.

В умовах війни в Україні дослідження світового ринку зерна та місця України на ньому проводять експерти українського Клубу аграрного бізнесу, вчені Київської школи економіки. Питання впливу АПК України на світові аграрні ринки та продовольчу безпеку також досліджували такі зарубіжні вчені консалтингової фірми Oxford Analytica як: Câmporeanu, Celi, Banse, Fiott, Ghosh & Bhowmick, Glauben, Peterson.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Україна відіграє важливу роль у світовій торгівлі зерновими. Аграрний сектор має значну роль для України, забезпечуючи робочими місцями населення, а експорт сільськогосподарської продукції досягає значних розмірів, навіть в умовах війни. Незважаючи на значну увагу з боку вітчизняних та зарубіжних авторів щодо питань розвитку світового ринку зерна, дослідження питань реструктуризації світового зернового ринку в умовах російської агресії не можна назвати вичерпними.

Постановка завдання. Війна на території України прискорила зростання цін на сільськогосподарську продукцію та загострила проблему відсутності продовольчої безпеки в світі. Хоча Україна і є провідним світовим експортером зернових культур, російська агресія суттєво підірвала аграрний сектор країни, загрожуючи глобальній продовольчій безпеці. Метою статті є аналіз структури та динаміки світового ринку зерна у контексті війни в Україні. Основними завданнями дослідження є аналіз сучасних тенденцій розвитку світового ринку зерна щодо обсягу виробництва, пропозиції, споживання, світової торгівлі та кінцевих запасів зернових (пшениці, фуражних зернових культур та рису), а також прогнозування щодо його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військовий конфлікт та напади на агропродовольчу інфраструктуру в Україні призвели до несподіваних наслідків для міжнародних сільськогосподарських ринків та глобальної стабільності у галузі продовольства. У результаті війни збільшується кількість людей, що стикаються з проблемою недоїдання по всьому світу, та ускладнюється надання гуманітарної допомоги тим, хто переживає найважчі форми відсутності продовольчої безпеки [3].

Залежність світу від українського зерна може стати великою проблемою у випадку продовження війни та загострення геополітичної ситуації. За даними Світового банку (СБ), країни з низьким та середнім рівнем доходів можуть стати жертвами «посилання голоду та відсутності продовольчої безпеки» [6].

За оцінками Організації з питань продовольства і сільського господарства ООН (ФАО), у всьому світі потребують зовнішньої допомоги щодо продовольства 46 країн/територій, у тому числі 33 – в Африці, десять – в Азії, дві – в Латинській

Америці та Карибському басейні та одна – в Європі. Конфлікти, що тривають і загострюються, є ключовими причинами відсутності продовольчої безпеки, причому останнім часом занепокоєння зосереджено на Близькому Сході [7].

Україна продовжує зберігати свою значну роль у постачанні продовольства для світу. Однак, згідно з Оглядом гуманітарних потреб 2023 року, щонайменше 17,6 мільйонів людей потребуватимуть багатосекторальної гуманітарної допомоги у 2023 році через війну, у тому числі, понад 11 мільйонів потребують заходів із забезпечення продовольчої безпеки та засобів до існування [8].

За прогностичними даними ФАО обсяг виробництва зернових у світі в 2023/24 МР досягне рекордного рівня 2836,2 млн. тонн, що на 1,2% (33,3 млн. тонн) перевищує рівень 2022 року (2802,9 млн. тонн) [9] (табл. 1):

Таблиця 1

Динаміка та структура світового ринку зернових
в період 2019/2023 МР та прогноз на 2023/2024 МР (дані на 02.02.2024 р.)

Показник	Маркетинговий рік				
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023 оцінка	2023/2024 прогноз
Світовий ринок зернових (млн. тонн)					
Виробництво	2710,1	2782,3	2811,4	2802,9	2836,2
Пропозиція	3548,8	3620,0	3655,5	3666,8	3708,6
Споживання	2704,3	2765,4	2797,5	2787,2	2821,7
Світова торгівля	439,9	482,2	482,2	476,2	479,9
Кінцеві запаси	837,7	844,0	863,9	872,4	895,4
Світовий ринок пшениці (млн. тонн)					
Виробництво	759,6	775,5	779,0	805,9	788,5
Пропозиція	1035,7	1063,3	1075,8	1105,4	1111,6
Споживання	746,3	761,2	774,3	778,9	794,3
Світова торгівля	183,8	189,4	195,9	200	197,4
Кінцеві запаси	287,8	296,8	299,5	323,1	319,7
Світовий ринок фуражних зернових культур (млн. тонн)					
Виробництво	1447,0	1488,7	1506,3	1475,7	1523,1
Пропозиція	1822,5	1850,6	1858,6	1843,1	1875,7
Споживання	1457,0	1494,0	1500,4	1485,7	1505,2
Світова торгівля	210,3	240,7	230,1	223,6	231,0
Кінцеві запаси	361,9	352,3	367,4	352,6	376,9
Світовий ринок рису (млн. тонн)					
Виробництво	503,5	518,1	526,2	521,2	524,6
Пропозиція	690,6	706,1	721,0	718,3	721,3
Споживання	501,0	510,2	522,7	522,6	522,2
Світова торгівля	45,8	52,0	56,1	52,7	51,5
Кінцеві запаси	188,0	194,9	197,1	196,7	198,8

Джерело: розроблено авторами на основі даних [9]

В 2023/24 МР обсяг виробництва фуражних зернових у світі досягне рекордного рівня 1523,1 млн. тонн, що пов'язано зі збільшенням обсягів виробництва кукурудзи в Китаї, Канаді, США та Туреччині. За новими офіційними даними у цих країнах підвищилася врожайність, а також були розширені посівні площі [7; 9].

При цьому прогноз щодо обсягу виробництва пшениці у світі в 2023 році

було збільшено на 1,4 млн. тонн до 788,5 млн. тонн, що обумовлено переважно показниками виробництва пшениці в Канаді, а саме підвищенням урожайності та розширенням збиральних площ, що з лишком компенсували очікуване скорочення прогнозу виробництва пшениці в Бразилії через сильну спеку та надлишок опадів [7].

Обсяг виробництва рису в світі в 2023/24 МР становив 524,6 млн. тонн та на 3,4 млн. тонн або 0,6% більше за рівень сезону 2022/23 МР, що пов'язано зі зменшенням виробництва в Китаї через скорочення посівних площ. Проте, таке зниження значною мірою компенсується переглядом у бік збільшення обсягів виробництва для низки інших країн, зокрема для Непалу, де, незважаючи на несприятливі погодні умови, було отримано рекордний урожай, а також для Малі та Гвінеї, де значно розширено посівні площі [9].

За прогнозними даними ФАО в 2024 році очікується, що глобальні посіви озимої пшениці будуть помірно скорочуватися порівняно з 2023 роком через зниження міжнародних цін. У США зниження цін призвело до 6-відсоткового падіння посівів озимої пшениці. Однак, умови ранньої посухи впливають на значно менші площі посівів озимої пшениці, ніж у 2023 році, і можуть призвести до нижчого рівня залишків, ніж у попередньому році. В Європейському Союзі затримки посіву, спричинені сильними дощами, сприяли невеликому скороченню площ озимої пшениці. Похолодання в регіоні Балтійського моря у грудні призвело до певної шкоди від морозу, тоді як на півдні Іспанії та в деяких частинах Італії продовжувався дефіцит опадів [7; 9].

В Україні, через наслідки війни, ціни на сільськогосподарську продукцію залишаються низькими, а витрати на ресурси – високими, знижуючи прибутковість і ліквідність, що може призвести до подальшого скорочення посівів пшениці в 2024 році [10, с. 210–213]. В Індії сприятлива погода та вигідні ціни сприяють збільшенню площ під пшеницею у 2024 році. Подібним чином майже рекордно високі внутрішні ціни в Пакистані спричинили зростання посівів пшениці, а за достатньої наявності запасів зрошувальної води перспективи виробництва пшениці 2024 року переважно сприятливі. У Китаї (материкова частина) посівні площі пшениці за оцінками перевищують середній показник за останні п'ять років, що підкріплюється сильним внутрішнім попитом і підвищенням мінімальної закупівельної ціни [7; 9].

У південній півкулі очікується, що більшість зернових 2024 року буде зібрано з другого кварталу року. У Бразилії надмірна кількість опадів у південних районах, а також сухість і високі температури в інших місцях негативно вплинули на посіви та потенціал врожайності кукурудзи першого (другого) сезону. Однак очікується, що в 2024 році Бразилія збере вищий за середній урожай кукурудзи, хоча й нижчий за історичний максимум 2023 року. В Аргентині після постраждалого від посухи врожаю 2023 року очікується відновлення виробництва кукурудзи в 2024 році, за підтримки насаджень вище середнього та загалом сприятливими погодними умовами. У Південній Африці перші оцінки вказують на невелике збільшення посівів кукурудзи у 2024 році, частково за рахунок сої, оскільки фермери чергують посіви. Хоча умови для опадів на початку сезону були переважно сприятливими, залишається певна невизначеність щодо потенціалу врожайності, що відображає прогнози щодо меншої кількості опадів і вищих температур у найближчі місяці [7; 9].

Прогноз світового споживання зернових у 2023/24 МР був підвищений на 8,9 млн. тонн до 2 822 млн. тонн, перевищивши рівень 2022/23МР на 1,2% (34,5 млн. тонн) [9] (рис. 1):

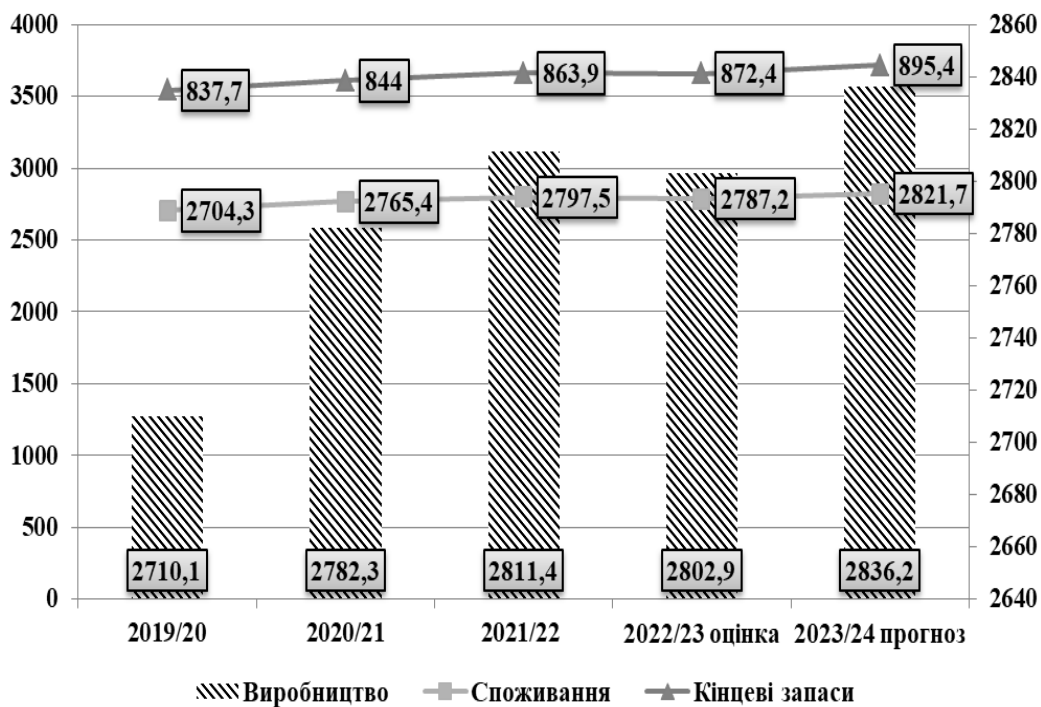

Рис. 1. Динаміка та структура світового ринку зернових (виробництво, споживання та кінцеві запаси) в період 2019/2023 МР та прогноз на 2023/2024 МР, млн. т.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [9]

Прогноз ФАО щодо загального використання пшениці в 2023/24 МР, який зараз становить 794 млн. тонн, був підвищений на 2,9 млн. тонн і вказує на збільшення на 2% (15,4 млн. тонн) порівняно з 2022/23 МР. Перегляд відображає більше, ніж очікувалося раніше, використання кормів, особливо в ЄС, а також в Австралії та США. Також прогнозується, що загальне використання грубого зерна в 2023/24 МР зросте на 1,3% (19,5 млн. тонн) порівняно з рівнем 2022/23 МР, досягнувши 1 505 млн. тонн, що на 5,4 млн. тонн більше, ніж у попередньому звіті. Більше, ніж очікувалося раніше, споживання кукурудзи та ячменю в кормах, особливо в Китаї, є головною рушійною силою перегляду цього місяця в бік підвищення [9].

Варто відмітити, що в 2023/24 МР споживання рису в світі зміниться незначно порівняно з 2022/23 МР і становитиме 522,2 млн. тонн, незважаючи на збільшення обсягу споживання на 0,6 млн. тонн, у зв'язку з тим, що збільшення світового споживання рису населенням відбувається на тлі скорочення його використання в інших цілях [9].

За даними останнього прогнозу ФАО світові запаси зернових на кінець сезону 2023/24 МР становитимуть 895 млн. тонн, що на 2,6% (23 млн. тонн) вище, ніж 2022/23 МР [9] (рис. 2):

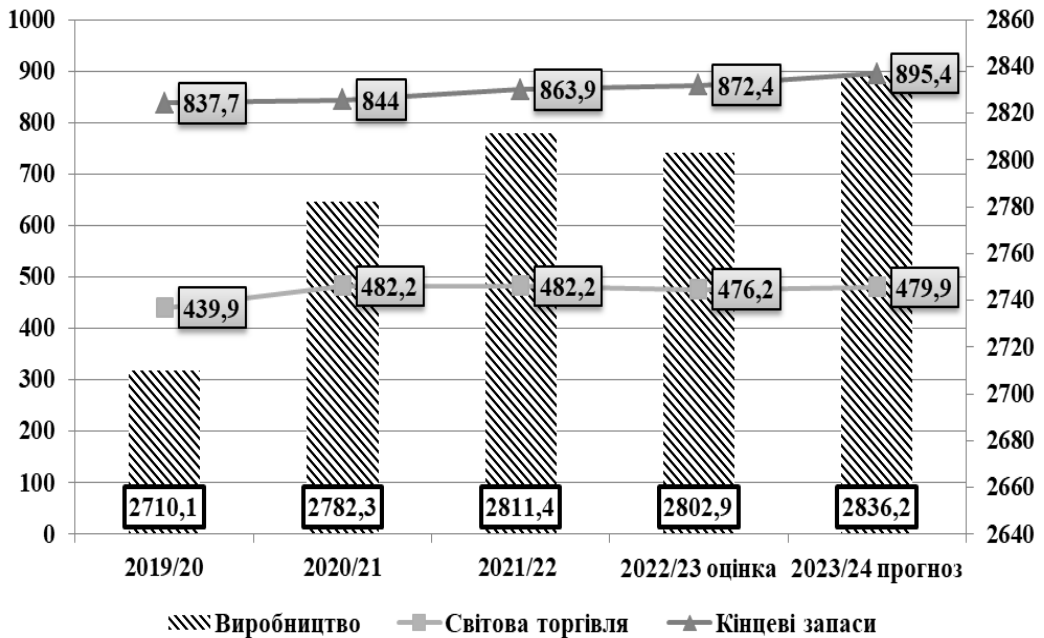

Рис. 2. Динаміка та структура світового ринку зернових (виробництво, світова торгівля та кінцеві запаси) в період 2019/2023 МР та прогноз на 2023/2024 МР, млн. т.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [9]

Глобальне співвідношення запасів зернових до використання в 2023/24 МР прогнозується на комфортному рівні 31,1%, що перевищує рівень 2022/23 МР на 30,9%. Перегляд цього місяця здебільшого пов'язаний з коригуванням запасів фуражного зерна на 9,4 млн. тонн, що підвищило прогноз до 377 млн. тонн, що на 6,9% (24,4 млн. тонн) перевищує вихідний рівень. Хоча збільшення запасів кукурудзи (переважно в Китаї та Мексиці) становить основну частину перегляду в бік збільшення, запаси ячменю та сорго також були переглянуті в бік збільшення. Прогноз глобальних запасів пшениці на рівні 320 млн. тонн майже не змінився і все ще вказує на зниження на 1,1% (3,5 млн. тонн) нижче початкового рівня. Перегляд акцій в Аргентині та Австралії в бік підвищення компенсував перегляд у бік зниження, зроблений для України, Європейського Союзу та США [4, с. 157].

Світові запаси рису на кінець 2023/24 маркетингового року зараз оцінені на рівні 198,8 млн. тонн, що на 0,9 млн. тонн нижче грудневого прогнозу, але все ще на 1,1% вище розрахункового рівня 2022/23 МР [7; 9; 11].

Після перегляду в бік збільшення на 11,5 млн. тонн прогнозується, що світова торгівля зерновими у 2023/24 МР зросте на 0,8% (3,7 млн. тонн) порівняно з рівнем 2022/23 МР і досягне 480 млн. тонн [11; 12].

Світова торгівля пшеницею в 2023/24 (липень/червень), прогнозована на рівні 197 млн. тонн, все ще має скоротитися на 1,3% (2,5 млн. тонн) порівняно з 2022/23 роками, незважаючи на перегляд на 3,4 млн. тонн у бік збільшення, що в основному відображає краще експортні перспективи для України та сильніший попит поширюється на кількох імпортерів. Світова торгівля фуражним зерном у 2023/24 МР зросла на 8,9 млн. тонн до 231 млн. тонн, що на 3,3% (7,5 млн. тонн) більше від рівня 2022/23 МР. Більший, ніж очікувалося раніше, експорт кукурудзи з

Туреччини та України, а також більш високий попит з боку Китаю та, меншою мірою, Мексики, сприяли перегляду прогнозу світової торгівлі кукурудзою на 5,6 млн. тонн у бік збільшення, тепер прив'язаний на 1,8% вище рівня 2022/23 МР [13]. Прогноз світової торгівлі ячменем також було підвищено на 3,0 млн. тонн через зростання попиту з боку Китаю [14].

Прогноз міжнародної торгівлі рисом у 2023/24 МР був знижений на 0,8 млн. тонн до 51,5 млн. тонн, що значною мірою відображає менш високі очікування щодо імпорту Непалу та Нігерії та передбачає скорочення на 2,3% порівняно з уже зниженим рівнем 2022/23 МР.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, у статті зазначено, що Україна є одним із основних гравців на світовому зерновому ринку і має потенціал до збільшення його виробництва та експорту, що є важливим елементом продовольчої безпеки у світі. Україна є одним з найбільших експортерів зерна у світі. Важливість поставок зерна з України не може бути недооцінена, оскільки від них залежать понад 400 мільйонів людей у світі [3].

За результатами дослідження можна дійти висновків, що за даними ФАО загальний обсяг виробництва зерна у світі в 2023/24 МР прогнозується вище порівняно з минулим маркетинговим роком, передбачається, що споживання зернових також збільшиться, а це призведе до подальшого скорочення перехідних світових запасів зерна. Споживання було переглянуте до 2,822 млрд. тонн, що майже на 2% більше порівняно з 2022/23 МР. Перехідні світові запаси були переглянуті вище на 2 млн. тонн у місячному вираженні, але очікується, що загальний обсяг перехідних запасів зерна на 2023/24 МР знизиться, що пов'язано з перспективами врожаїв основних культур у 2024 році та величезними запасами зерна у всіх провідних гравців.

Варто зазначити, що останні два роки для України минули під знаком тривоги, втрат, пошуку рішень і нових перспектив. Перерізані логістичні шляхи, подекуди зруйнована інфраструктура, сотні тисяч гектарів замінованих полів, валютні коливання, труднощі з освоєнням нових ринків і втрата старих – лише вершина айсбергу проблем українських аграріїв. Але нові перспективи, професійний оптимізм, щоденна праця українських сільгоспвиробників допомагають долати перешкоди [2; 5; 15].

Перспективами подальших розробок авторів будуть дослідження сучасних трендів світового ринку зерна та позиції України на ньому, а також аналіз кон'юнктури зернового ринку України в умовах російської агресії.

Література

1. АПК-Інформ : сайт. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/opinion/1539754> (дата звернення: 22.02.2024).
2. Мірошник Р., Баглай І. Проблеми ринку зернових культур в Україні та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-24>.
3. Татаренко Н. О., Побоченко Л. М., Прокоп'єва А. А. Сучасні тренди розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: [10.32782/2524-0072/2023-48-2](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-2).
4. Хорошун О. Динаміка та тренди розвитку глобального ринку зернових. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 5-6. С. 156–166. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.05_06.156.

5. Савенко І., Седікова І., Седіков Д. Російсько-український конфлікт : виклики для зернового ринку. *Food Industry Economics*. 2022. Вип. 14 (2). DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v14i2.2320>.
6. *The world Bank* : website. URL: <https://www.worldbank.org> (access date: 22.02.2024).
7. FAO. 2023. *Crop Prospects and Food Situation – Triannual Global Report*, No. 3, November 2023. Rome. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc8566en>.
8. Оцінка впливу війни на людей / United Nations Development Programme : website. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf> (access date: 23.02.2024).
9. Організація з питань продовольства і сільського господарства ООН : сайт. URL: <http://www.fao.org> (дата звернення: 26.02.2024).
10. Побоченко Л. М., Кисіль В. А. Сучасні тенденції розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. *Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2023 р., Київ : Національний авіаційний університет. 2023. С. 210–213.
11. *АгроПрогнози 2024* : земля, ціни, тенденції / Latifundist.com : сайт. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/1057-agroprognosi-2024-zemlya-tsini-tendentsiyi> (дата звернення: 27.02.2024).
12. Міністерство аграрної політики та продовольства України : сайт. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 27.02.2024).
13. Світовий ринок зерна та роль України : нові горизонти та виклики / День за днем : інформаційно-аналітичний тижневик. URL: <https://denzadnem.com.ua/blogy/korysni-porady/165899> (дата звернення: 28.02.2024).
14. *U.S. Department of Agriculture* : website. URL: <http://www.usda.gov> (access date: 28.02.2024).
15. Румянцев А., Побоченко Л., Пічкурова З., Толпежнікова Т., Ковбич Т., Ляшов Д. Уплив глобальної диджиталізації на розвиток ринку праці України. *Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики*. 2022. Вип. 5 (46). С. 334–348. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3854>.

References

1. *APC-Inform*: website [APK-Inform: sait]. Retrieved from: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/opinion/1539754> [in Ukrainian]
2. Miroshnyk, R., & Bahlai, I. (2022). Problems of the cereal market in Ukraine and ways to solve them [Problemy rynku zernovykh kultur v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia], *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-24> [in Ukrainian]
3. Tatarenko, N. O., Pobochenko, L. M., & Prokopyeva, A. A. (2023). Modern trends in the development of the world grain market in the war conditions in Ukraine [Suchasni trendy rozvytku svitovoho rynku zerna v umovakh viiny v Ukraini], *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-2> [in Ukrainian]
4. Khoroshun, O. (2022). Dynamics and trends in the development of the global grain market [Dynamika ta trendy rozvytku hlobalnoho rynku zernovykh], *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, No. 5-6, s. 156–166. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.05_06.156 [in Ukrainian]
5. Savenko, I., Sedikova, I., & Sedikov, D. (2022). The Russian-Ukrainian conflict: challenges for the grain market [Rosiisko-ukrainskyi konflikt: vykyky dlia zernovoho rynku], *Food Industry Economics*, Vol. 1, No. 2. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v14i2.2320> [in Ukrainian]
6. *The World Bank*: website. Retrieved from: <https://www.worldbank.org>.
7. FAO. 2023. *Crop Prospects and Food Situation Triannual Global*. Report No. 3, November 2023. Rome. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc8566en>.

8. *Assessment of the impact of war on people* [Otsinka vplyvu na liudei], United Nations Development Programme: website. Retrieved from: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf> [in Ukrainian]
9. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*: website [Orhanizatsiia z pytan prodovolstva i silskoho hospodarstva OON: sait]. Retrieved from: <http://www.fao.org> [in Ukrainian]
10. Pobochenko, L. M., & Kysil, V. A. (2023). Modern trends in the world grain market development in the war conditions in Ukraine [Suchasni tendentsii rozvytku svitovoho rynku zerna v umovakh viiny v Ukraini], *Natsionalni ekonomichni stratehii rozvytku v hlobalnomu seredovyshchi*: Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia, 11 travnia 2023, Natsionalnyi aviatsiinyi universytet Ukrainy, Kyiv, s. 210–213 [in Ukrainian]
11. *Agro-industry Forecasts 2024: land, prices, trends* [AhroProhnozy 2024: zemlia, tsiny, tendentsii], Latifundist.com: website. Retrieved from: <https://latifundist.com/spetsproekt/1057-agroproгнози-2024-zemlya-tsini-tendentsiyi> [in Ukrainian]
12. *Ministry of agrarian policy and food of Ukraine* [Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy]. Retrieved from: <https://minagro.gov.ua> [in Ukrainian]
13. *The world grain market and the role of Ukraine: new horizons and challenges* [Svitovyi rynek zerna ta rol Ukrainy: novi horyzonty ta vyklyky], Den za dnem: informatsiino-analitychnyi tyzhnevnyk. Retrieved from: <https://denzadnem.com.ua/blogy/korysni-porady/165899> [in Ukrainian]
14. *U.S. Department of Agriculture*: website. Retrieved from: <http://www.usda.gov>.
15. Rumiantsev, A., Pobochenko, L., Pichkurova, Z., Tolpezhnikova, T., Kovbych, T., & Liashov, D. (2022). The impact of global digitalization on the Ukrainian labor market development [Uplyv hlobalnoi dydzhytalizatsii na rozvytok rynku pratsi Ukrainy], *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Issue 5 (46), s. 334–348. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3854> [in Ukrainian]